

Μελέτη: Προσέξτε τη σχέση

$$E_{ολ} = Zm_p c^2 + Nm_n c^2 - B \quad (1)$$

όπου το $-B$ είναι η μείωση της ενέργειας ηρεμίας Z απομονωμένων πρωτονίων και N απομονωμένων νετρονίων λόγω του ότι σχημάτισαν πυρήνα ερχόμενα το κάθε ένα δίπλα στα άλλα (σε μια απόσταση μεταξύ των κέντρων διπλανών νουκλεονίων περίπου 2,1 fm). Το $-B$ ισούται με

$$-B = E_{\Delta I} + E_{\Delta C} + E_K \quad (2)$$

όπου το $E_{\Delta I}$ είναι η δυναμική ενέργεια λόγω της ισχυρής αλληλεπίδρασης (που είναι αρνητική, δηλαδή συνθλιπτική), το $E_{\Delta C}$ είναι η δυναμική ενέργεια λόγω της αλληλεπίδρασης Coulomb (που είναι θετική, δηλαδή απωστική) και το E_K είναι η μέση κβαντική κινητική ενέργεια (που φυσικά είναι θετική και από μόνη της τείνει να διαλύσει τον πυρήνα). Με άλλα λόγια η ισχυρή αλληλεπίδραση υπερνικά τη συνδυασμένη δράση των δύο άλλων όρων στο δεξιό σκέλος της (2) και εξασφαλίζει την ύπαρξη πυρήνων. Στον τύπο (8.3) υπολογίζεται το $E_{\Delta I}$ και στον τύπο (8.4) δίνεται μια αρκετά ρεαλιστική εκτίμηση της αριθμητικής του τιμής λαμβανοντας υπόψη τη σχέση (8.1'). Το $E_{\Delta C}$ υπολογίζεται στον τύπο (8.2) και τέλος- με βάση τη σχέση (8.4) που δεν πρέπει ποτέ να ξεχασθεί- δίνεται η κβαντική κινητική ενέργεια από το συνδυασμό των σχέσεων (8.4'), (8.4''). Σημειώστε ότι οι πυρήνες με Z, N άρτια εκμεταλλεύονται καλύτερα τις κβαντικές διακριτές ενεργειακές στάθμες από όσο αυτοί με Z, N άρτιο, περιττό. Οι τελευταίοι εκμεταλλεύονται καλύτερα τις κβαντικές διακριτές ενεργειακές στάθμες από όσο αυτοί με Z, N περιττό, περιττό. Αυτή η παρατήρηση ενσωματώνεται στην ολική ενέργεια με τον όρο δ (βλέπε (8.5) και (8.6)).

Αφού, όπως έχουμε δει, η ασθενής αλληλεπίδραση επιτρέπει υπό όρους την μετατροπή πρωτονίου σε νετρόνιο και αντίστροφα, συμπεραίνουμε ότι για ένα **δεδομένο** αριθμό νουκλεονίων, $A = Z + N$, θα αυξηθεί ή θα μειωθεί ο αριθμός πρωτονίων και αντίστοιχα ο αριθμός νετρονίων μέχρι να επιτευχθούν εκείνες οι τιμές που ελαχιστοποιούν την ολική ενέργεια. Αυτό επιτυγχάνεται όταν η μερική παράγωγος της $E_{ολ}$ ως προς Z (αφού αντικατασταθεί το $N = A - Z$) υπό $A = \text{σταθ.}$ τεθεί ίση με μηδέν. Από την τελευταία αυτή σχέση προκύπτει η (8.8) ή η (8.8') που έχει τη μορφή

$$Z \approx 1,01A / (2 + 0,015A^{2/3}) \quad (3)$$

Αντικαθιστώντας την (3) στην

$$-B = -15,5A + 16,8A^{2/3} + 0,72Z(Z-1) / A^{1/3} + 23(N-Z)^2 / A \text{ MeV} \quad (4)$$

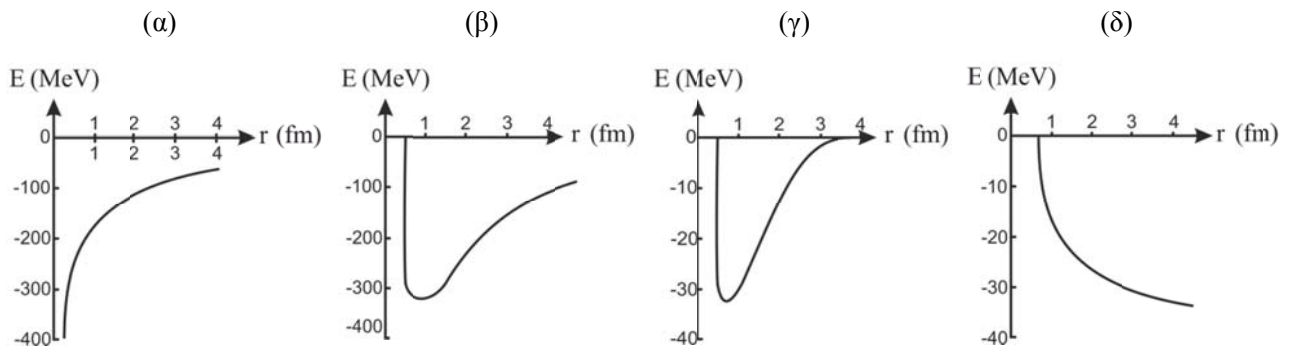
και διαιρώντας με A καταλήγουμε στη συνεχή γραμμή του Σχ. 8.3. Εάν λάβουμε υπόψη και τον όρο δ (που δεν έχει περιληφθεί στις σχέσεις (3) και (4)) προκύπτει μια σημαντική διόρθωση για το ήλιο-4 και πολύ μικρότερη για τον άνθρακα-12 και για το οξυγόνο-16. Για τους άλλους πυρήνες η διόρθωση είναι αμελητέα. Σημειώστε ότι για A μεγαλύτερο από περίπου 90 η σχέση $-B/A = f(A)$ μπορεί να προσεγγισθεί με επαρκή ακρίβεια με τον πολύ απλό τύπο:

$$-B/A \approx -9,45 + 0,008A \text{ MeV} \quad (5)$$

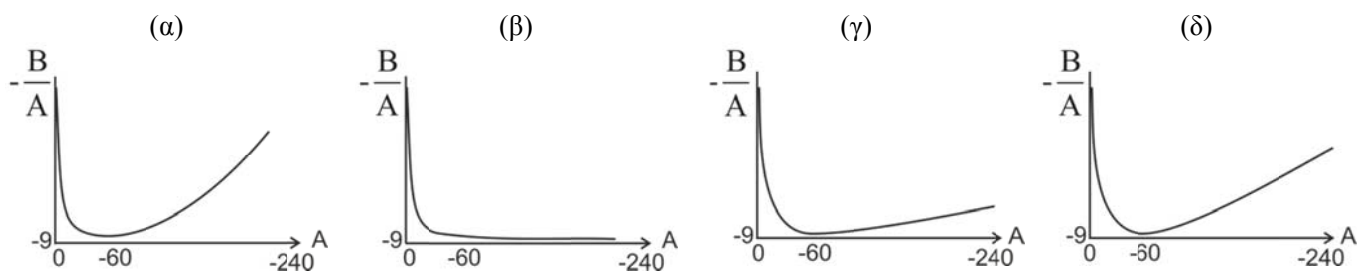
Ασκήσεις: Κεφ. 8, Παρ. 8.3, ερωτήσεις 1, 3, 4, 5, σελ. 120, 123-124)

Και οι ακόλουθες ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής:

1. Ποιο από τα παρακάτω γραφήματα περιγράφει αποδεκτά την αλληλεπίδραση δύο νουκλεονίων;

2. Ο σχηματισμός του πυρήνα συνεπάγεται τη μείωση της ολικής ενέργειας του συστήματος. Η ποσότητα αυτή ανά νουκλεόνιο δίνεται προσεγγιστικά από το εξής γράφημα:

3. Η ενέργεια σύνδεσης ανά νουκλεόνιο για το σίδηρο 56 είναι περίπου:

(α) 7,1eV   (β) 8,2keV   (γ) 8,9MeV   (δ) 10,5MeV

4. Η ενέργεια σύνδεσης ανά νουκλεόνιο για το ουράνιο 235 είναι περίπου:
 (α) 6,1eV   (β) 7,6MeV   (γ) 7,2keV   (δ) 9,9MeV
5. Η ενέργεια σύνδεσης ανά νουκλεόνιο για το ήλιο 4 είναι περίπου:
 (α) 4,1eV   (β) 6,5keV   (γ) 9,6MeV   (δ) 7,1 MeV
6. Γιατί οι πυρήνες με μικρό αριθμό νουκλεονίων έχουν μικρότερη ενέργεια σύνδεσης ανά νουκλεόνιο;
 (α) επειδή η κινητική ενέργεια ανά νουκλεόνιο είναι μικρότερη
 (β) επειδή η κινητική ενέργεια ανά νουκλεόνιο είναι μεγαλύτερη
 (γ) επειδή η άπωση Coulomb ανά νουκλεόνιο είναι μεγαλύτερη
 (δ) επειδή ο μέσος όρος γειτονικών νουκλεονίων για κάθε νουκλεόνιο είναι μικρότερος
7. Γιατί οι πυρήνες με πολύ μεγάλο αριθμό νουκλεονίων έχουν μικρότερη ενέργεια σύνδεσης ανά νουκλεόνιο;
 (α) επειδή ο μέσος όρος γειτονικών νουκλεονίων για κάθε νουκλεόνιο είναι μικρότερος
 (β) επειδή η άπωση Coulomb ανά νουκλεόνιο είναι σχετικά μεγαλύτερη
 (γ) επειδή η κινητική ενέργεια ανά νουκλεόνιο είναι σχετικά μεγαλύτερη
 (δ) επειδή η κινητική ενέργεια ανά νουκλεόνιο είναι σχετικά μικρότερη
8. Για ποιο λόγο το ουράνιο 235 είναι σχάσιμο και το ουράνιο 238 δεν είναι;
 (α) Επειδή το 235 έχει λιγότερα νουκλεόνια, η ενσωμάτωση ενός εξωτερικού νετρονίου επιτρέπει την υπέρβαση του φράγματος δυναμικού σε αντίθεση με το 238
 (β) Επειδή το 235 έχει λιγότερα νετρόνια η ενσωμάτωση ενός εξωτερικού νετρονίου επιτρέπει την υπέρβαση του φράγματος δυναμικού σε αντίθεση με το 238
 (γ) Επειδή η ενέργεια σύνδεσης ανά νουκλεόνιο είναι μικρότερη σε απολυτή τιμή στο 235 από ότι στο 238, η ενσωμάτωση ενός εξωτερικού νετρονίου επιτρέπει την υπέρβαση του φράγματος δυναμικού στο 235 σε αντίθεση με το 238
 (δ) Επειδή η ενέργεια $\epsilon_{\text{νετρονίου}} + E_{235} - E_{236}$ είναι μεγαλύτερη από την ενέργεια $\epsilon_{\text{νετρονίου}} + E_{238} - E_{239}$, επιτρέπεται η υπέρβαση του φράγματος δυναμικού στο 235 σε αντίθεση με το 238